

Stefan Wallin sv

Skriftligt spörsmål om regeringens syn på det växande problemet med fästingar och fästingburna sjukdomar

Till riksdagens talman

I mitten av oktober rapporterades att två personer, båda smittade i skärgården, avlidit i sviterna av den fästingburna hjärnhinneinflammationen (TBE). TBE och borrelios sprids med fästingar av släktet Ixodes. Institutet för hälsa och välfärd (THL) uppgav i september att antalet anmälda fall av TBE är rekordstort i år, 60 stycken. Sedan 1995 hade mer än 50 fall på ett år inte rapporterats en enda gång. Därtill förblir många TBE-fall oupptäckta.

Långtidsuppföljningar visar att TBE ger livslånga bestående besvär i ungefär 40 % av fallen. Skydd mot TBE är vaccinering. Tyvärr ger vaccinet inte ett fullständigt skydd.

Mot borrelia finns däremot inget vaccin. År 2014 anmäldes 1 679 positiva borreliatest till registret för infektionssjukdomar (THL). Dessa siffror inkluderar inte de kliniskt diagnostiserade borreliafallen (vid eksem efter fästingbett behövs inga laboratorietest). Detta innebär att det totala antalet borreliasjuka är mycket högre än 1 679. Enligt borreliosexpertisen på Åbo universitet (TY) handlade det i själva verket om cirka 6 000—7 000 borreliafall i Finland år 2014.

Borrelios är svår att diagnostisera. Borreliabakterierna söker sig in i cellerna och undkommer på så sätt kroppens immunförsvar. I många fall får borreliainfektionen pågå en lång tid innan den upptäcks. Antibiotikabehandling sätts ofta in för sent och är inte effektiv. Borrelia ger då upphov till allvarliga livslånga neurologiska skador — neuroborrelios — en sjukdom, som ofta medför förlamningar och värk. Inte sällan invalidiseras patienten svårt. Man blir aldrig immun mot borrelia utan kan smittas om och om igen.

Vården av människor med kronisk TBE och borrelia är mycket tung för individen och dyr för samhället. I Finland finns det inga exakta beräkningar på hur mycket en patient med borrelia kostar per år. En sådan beräkning behövs. I den borde framgå kostnaderna för vaccineringarna mot TBE, behandlingarna av TBE, för laboratorietesterna för borrelia, antibiotikakurerna mot borrelia samt vården av kronisk borrelia.

Undersökningen Pitäisikö TBE-rokotusohjelmaa laajentaa? (Puutiaisaiavokuumerokotustystöryhmän raportti, 44/2013, THL) visar att det finns ekonomiska skäl att erbjuda gratis vaccin mot TBE om sjukdomsfallen är 10 per 100 000 invånare. Ett vaccineringsprogram mot TBE beräknas spara på kostnaderna för hälsovården då sjukdomsfallen är 15 på 100 000 invånare. Enligt THL är TBE-fallen i exempelvis Pargas 16,8 per 100 000 invånare.

Skriftligt spörsmål SS 258/2015 rd

TBE- och borreliasmittan sprider sig främst västerifrån men snart också österifrån då taigafästingen vandrar in från Ryssland. Den bär på en farligare variant av TBE. En mera lömsk typ av borrelia (*Borrelia miyamotoi*) utan primära hudsymptom är också på väg till Finland, vilket leder till ännu större kostnader för diagnos och behandling. Utredningar som är gjorda i Österrike stöder uppfattningen att fästingar flyttar sig norrut i takt med klimatförändringen.

För tillfället är våra kusttrakter mest utsatta för TBE och borrelia. Sjukdomarna har emellertid spridit sig både österut och norrut i Finland som en följd av att fästingpopulationerna ökat starkt. Om ingenting görs kommer vi att få två allvarliga folksjukdomar, som blir mycket dyra att vårda. För att minska risken för TBE och borrelia behövs en helt ny strategi.

Jämsides med att hantera TBE med vaccin och borrelia med antibiotika bör man angripa själva smittokällan — fästingarna. Antalet fästingar har under de senaste 15 åren tiofaldigats. Detta sammanhänger bland annat med att antalet rådjur och hjortar har ökat starkt. Fästingar är parasiter med en livscykel där tre typer av värddjur ingår: 1. gnagare (som är värdar för fästinglarver), 2. harar, hundar, katter och människor (som är värdar för fästingnymfer) samt 3. rådjur och vit-svanshjortar (som är värdar för fullvuxna fästinghonor).

När man vill bli av med en parasit siktar man in sig på dess livscykel och bryter av den på det viktigaste stället. Rådjuren är fästingarnas favoritvärddjur. Ett enda rådjur kan bära på 2 000 fästinghonor per sommar. Varje fästinghona lägger 2 000 ägg, vilket betyder fyra miljoner fästingar per rådjur och sommar. Rådjuren är inte rädda för människor. De kommer in på gårdsplaner och bär med sig mängder av äggstinna fästinghonor, som faller till marken och lägger sina ägg där. Äggen kläcks, larverna kryper upp på sorkar och möss och blir smittade av TBE och borrelia. Nymfer utvecklas och kryper upp på hundar och katter och människor.

Rådjur fungerar därmed som mobila äggkläckningsmaskiner för fästingar. Enligt professor Thomas Jaenson, fästingexpert vid Uppsala Universitet, ligger rådjuren bakom 40 % av alla TBE-fall i Sverige. Han bedömer att en lika stor andel av Sveriges över tiotusen fall av borreliainfektion per år beror på fästingar, som tagit sig in på bebodda områden via rådjur. Med tanke på den kraftiga ökningen av rådjur i Finland gäller sannolikhet samma trend också hos oss.

I diskussionen om hur man bäst kunde bekämpa spridningen av fästingar har expertis föreslagit en radikal ökning av jakten på hjortdjur på riskområdena. Motiveringen är, att om man eliminerar hjortdjuren så försvinner fästingarna inom ett par år. I Finland har jaktlagen dock förhållit sig reserverat till denna metod, men frågan kvarstår om man kunde testa metoden med en total avskjutning på ett geografiskt begränsat, isolerat område såsom en eller flera öar.

I tidskriften *Journal of Medical Entomology* (2014) 51: 777—784 redogör Kilpatrick et al. för en epidemiologisk undersökning som pågått i 13 år i ett område i nordöstra USA. Syftet var att undersöka sambanden mellan antalet hjortar, antalet fästingar och incidensen av borrelios i området. I början av studien sköts cirka 90 % av hjortarna. Genom upprepad jakt hölls därefter antalet hjortar nere på en låg nivå (cirka 5 hjortar per km²). Antalet fästingar minskade till 30 % av ursprungsnivån och antalet självrapporterade fall av borrelios gick ner till 20 % av ursprungsnivån.

Skriftligt spörsmål SS 258/2015 rd

Med hänvisning till 27 § i riksdagens arbetsordning ställer jag följande spörsmål till den minister som saken gäller:

Med vilken tidtabell avser regeringen utvidga det nationella vaccinationsprogrammet så, att även vaccinering mot TBE kan tas med i programmet åtminstone på de områden som är mest utsatta för fästingar, såsom Pargas,

har regeringen en uppfattning om hur stora kostnader de fästingburna sjukdomarna idag medför för den offentliga sjukvården samt för hela samhället i form av långa sjukfrånvaron och bestående men såsom invaliditet och

har regeringen för avsikt att utreda hur den snabba spridningen av fästingar och fästingburna sjukdomar såsom TBE och borrelios i Finland kunde bromsas med hjälp av större avskjutning av fästingarnas värddjur, såsom rådjur och hjort?

Helsingfors 20.10.2015

Stefan Wallin sv